

جنگل‌های استان اردبیل در معرض خطر

بخشی از جنگل‌های استان اردبیل در سال‌های اخیر با وجود استقرار یگان‌های حفاظتی در گلوگاه‌های جنگلی، زیر پای گردشگران و مسافران و همچنین زیر تیغ سودجویان از بین رفته و این منطقه بکر در معرض تخریب پوشش گیاهی و بیابان‌زایی قرار گرفته است.

به گزارش خبرنگار [ایرنا](#)، استان اردبیل ۶۵ هزار هکتار جنگل در مجموعه فندقلو، منطقه حیران و مرز بین استان‌های اردبیل و گیلان در منطقه اسالم به خلخال دارد. این دارایی ارزشمند طی سال‌های اخیر در معرض انواع آسیب‌ها قرار گرفته است.

قاچاق چوب، بهره‌برداری بی‌رویه از جنگل، بهره‌برداری و قطع غیر مجاز درخت به منظور استفاده در نجاری‌ها، قطع سر شاخه درختان به منظور تامین خوراک دام به خصوص در فصل زمستان، تبدیل جنگل به عرصه چرای دام، آتش‌سوزی‌های عمدی و غیرعمدی توسط جنگل‌نشینان و چوپان‌ها و لگدکوب شدن خاک جنگل توسط دام از عدم ترین علل تخریب جنگل‌های استان اردبیل در سال‌های اخیر بوده است.

حافظان منابع طبیعی شبانه‌روز در کمین قاچاقچیان هستند که از دل جنگل، درختان بریده و الوار قاچاق می‌کنند، یا در آن کوره‌هایی برای تبدیل چوب به زغال تعبیه می‌کنند کمین‌ها و گشت‌های شبانه نیروهای حافظ منابع طبیعی در سال‌های اخیر در استان اردبیل افزایش یافته، اما گویا تعقیب و گریز سودجویان و تخریب‌گران مرتع و جنگل با پاسداران طبیعت تمامی ندارد و هر روز اخبار جدیدی از کشف محموله‌های قاچاق و آزادسازی اراضی تصرف شده منابع طبیعی منتشر می‌شود.

در مناطق جنگلی حیران که از استان اردبیل تا استان گیلان امتداد می‌یابد تخریب جنگل با ایجاد کوره‌های زغال، برداشت چوب آلات برای مصارف سلولزی، آتش‌سوزی، چرای بی‌رویه دام، سیلاب و ویلا و ساختمان‌سازی ادامه دارد.

اکنون در گذر از مسیرهای گردشگری و جاده‌های بین شهری و روستایی استان اردبیل می‌توان شاهد رشد قارچ‌گونه ویلاهای کوچک و بزرگ بود. از سوی دیگر برخی روستاها نیز با گسترش خانه‌سازی تا عمق مزارع کشاورزی پیشروی کرده و تبدیل به شهرهای کوچک شده‌اند.

با کار موظفی نمی‌توان از منابع طبیعی حفاظت کرد؛ همه باید پای کار باشند

استان اردبیل یک میلیون و ۵۰ هکتار مرتع ییلاقی، قشلاقی و میان بند و ۶۵ هزار هکتار جنگل دارد که برای حفاظت از این منابع طبیعی اقدامات حفاظتی با جلب مشارکت‌های مردمی، رسانه‌ها، نهادهای مدنی و سازمان‌های مردم نهاد انجام بگیرد. حفاظت این منابع ارزشمند از مهمترین دغدغه‌های مدیران و مسئولان ارشد استان بوده است.

در همین زمینه آیت الله سید حسن عاملی نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه اردبیل با تاکید بر لزوم جلوگیری از تخریب اراضی ملی اظهار کرد: در انجام مسئولیت خطیر و حیاتی حفاظت و حراست از مواهب الهی باید همه مسئولان و مردم باید پای کار باشند. با انگیزه وظیفه‌ای و کار موظفی این کار تحقق پیدا نمی‌کند و ما نمی‌توانیم در حفاظت و حراست از منابع طبیعی موفق عمل کنیم.

به گفته وی، بیشه‌زارها و جنگل‌ها به تدریج در حال تخریب و نابودی است و حتی عده‌ای سعی می‌کنند با تخریب جنگل، مرتع شکل گرفته و از آن بهره‌برداری کنند که ضروری است در مقابله با این پدیده نامبارک اقدام جدی انجام شود.

آیت الله عاملی با اشاره به برخی فجایع زیست محیطی و تخریب منابع طبیعی در مناطق مختلف استان و برخی آلودگی‌های تدریجی در این حوزه بیان کرد: تا زمانی که مردم و تشکلهای مردم نهاد در این حوزه ورود نکنند امکان دستیابی به اهداف وجود ندارد.

وی ضرورت بهره‌گیری از تجارب موفق کشورهای مختلف را در این زمینه مورد اشاره قرار داد و افزود: منابع طبیعی و محیط زیست به عنوان یک سرمایه جدی در عین حال که باید مورد مراقبت قرار گیرد.

بر اساس این گزارش اجرای برخی طرح‌های رفاهی، تفریحی، افزایش حضور مردم در مناطق جنگلی استان از جمله جنگل فندق‌قلو نیز آسیب‌هایی به این ذخیره‌گاه جنگلی زده است. بر اساس اعلام کارشناسان، مساحت جنگل‌ها و بیشه‌زارهای طبیعی استان اردبیل بالغ بر ۶۵ هزار هکتار برآورد می‌شود که در سه ناحیه رویشی خزری (هیرکانی)، ارسبارانی و ایران - تورانی واقع شده است.

ناحیه رویشی هیرکانی در اردبیل، مناطق فندق‌قلو در شهرستان نمین را شامل می‌شود، ناحیه ایران-تورانی مناطق جنگلی شهرستان‌های کوثر و

خلخال و ناحیه ریشی ارسباران شامل مناطقی در شهرستان‌های مشکین شهر، پارس آباد و گرمی است.

گونه‌های غالب جنگل‌های استان اردبیل را فندق، ارس، بلوط، زبان گنجشک و افرا تشکیل می‌دهد و در حال حاضر برای ۲ ناحیه ریشی (خزری و ارسبارانی) جنگل‌های استان اردبیل طرح مطالعاتی تهیه شده است.

حفاظت از جنگل‌های استان اردبیل از سال‌ها پیش با ارائه راهکارهای مختلف مورد توجه مسئولان دستگاه‌های مربوطه قرار گرفته است در آخرین دست از این اقدامات طی هفته‌های اخیر و در چهارچوب کاشت چهار میلیارد اصله نهال در کشور مقرر شده در استان اردبیل هم هر سال ۱۰ میلیون اصله و تا چهار سال آینده ۴۰ میلیون اصله نهال کشت شود. در عین حال کارشناسان معتقدند این طرح بدون جلب مشارکت‌های مردمی کارساز نخواهد بود چرا که نگهداری و حفاظت از این نهال‌ها مستلزم توسعه فرهنگ جنگل‌کاری و جنگلداری و فرهنگ توسعه فضای سبز از سوی مردم است.

مدیرکل منابع طبیعی استان اردبیل: نگران افزایش تخریب جنگل هستیم

با وجود اظهار نظرهای کارشناسان و برخی از فعالان محیط زیست در افزایش تخریب جنگل استان اردبیل، محمود قلی زاده مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل افزایش تخریب جنگل در سال‌های اخیر را رو به کاهش دانست و گفت: در سال‌های اخیر جلوی تخریب جنگل را با استقرار نیروهای یگان کاهش دادیم اما باز نگران افزایش تخریب جنگل در صورت نبود مشارکت‌های مردمی هستیم.

وی افزود: از راه‌های مختلف برای جلوگیری از تخریب جنگل استفاده کردیم حتی برای جلوگیری از تخریب جنگل از دستگاه دوربین دید در شب و همچنین برای رصد هم از دو دستگاه پهباد استفاده می‌کنیم که در کاهش تخریب جنگل بسیار موثر بوده است.

قلی زاده ادامه داد: تخریب جنگل بیشتر از ناحیه سودجویان و گردشگران صورت می‌گیرد و امسال مصمم شدیم برای جلوگیری از تخریب و قاچاق چوب آلات جنگلی برای فروش به کارخانه‌های ام دی اف از سوی سودجویان، یگان حفاظتی را در جلوی کارخانه‌های ام دی اف مستقر کنیم که به محض ورود قاچاق چوب به این کارخانه‌ها برخورد قانونی انجام می‌گیرد.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل از کشف و توقیف ۲ تن چوب آلات قاچاق جنگلی در آبان ماه امسال، ۱۴۰ اصله الوار و چوب‌آلات قاچاق جنگلی در بهمن ماه و از کشف و ضبط پنج تن چوب آلات قاچاق جنگلی در فروردین ماه امسال خبر داد و گفت: این قاچاق چوب آلات مربوط به استان اردبیل نیست بلکه از مناطق دیگر به استان ما حمل و قاچاق می‌شود که به محض مشاهده و گزارش برخورد قانونی با متخلفان صورت می‌گیرد.

گرانی هیزم و وسوسه گردشگران برای تخریب

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل اظهار کرد: با توجه به گرانی هیزم، تعداد زیادی اقدام به درآمدزایی از این روش می‌کنند و حتی گردشگران نیز وسوسه شده و اقدام به قطع درختان می‌کنند.

قلی‌زاده افزود: گردشگران براحتی در جنگلهای این استان اقدام به قطع شاخه‌های درختان جنگلی برای پخت غذا و کباب می‌کنند آنها حتی در برخورد با ماموران یگان حفاظت هم هیچ ابایی نداشته و در اظهارات خود زیبایی جنگل را منوط به قطع شاخه‌های درختان برای درست کردن آتش می‌دانند که جای تاسف دارد.

وی ادامه داد: برخی از گردشگران حتی علاوه بر استفاده از شاخه‌های درختان برای غذا بخشی از هیزم را هم در صندوق ماشین بصورت قاچاق بار می‌کنند. البته نیروهای یگان ویژه حفاظت منابع طبیعی ضمن پایش و کنترل، چنین محموله‌هایی را در مقصد کشف کرده و متخلفین را به مراجع قضایی معرفی می‌کنند.

قلی‌زاده خاطرنشان کرد: تیم ویژه پاسگاه منابع طبیعی به صورت شبانه روزی در عرصه‌های ملی و جنگلی حضور مستمر دارد. علاوه بر این تیم کمکی از مرکز استان و شهرستان نمین به منطقه جهت پایش و پیشگیری اعزام می‌شود.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل با اشاره به افزایش کوره‌های زغال در اطراف جنگلهای هیرکانی اظهار کرد: کوره‌های زغال را تیم‌های پیاده یگان در منطقه کنترل می‌کنند و بر برخوردهای قانونی در خصوص کوره گذاران و قطع کنندگان درخت صورت گرفته است.

وی افزود: اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان علاوه بر اقدامات حفاظتی، برای جایگزینی درختان قاچاق و سوخته شده اقدام

به انجام عملیات طرح احیا و غنی سازی و حصارکشی «منطقه احیا شده» می‌کند.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل یکی از راهکارهای حفظ درختان جنگل را زراعت توسط بخش خصوصی عنوان کرد و ادامه داد: در صورت ارائه حقا به از سوی اداره امور آب برای عرصه‌های ملی آماده تحویل و احاطه مدیریت برای امر زراعت چوب به متقاضیان هستیم تا ضمن تامین بخشی از نیاز کشور به چوب از تخریب جنگل‌های استان جلوگیری کنیم.

قلی زاده یکی از دلایل قاچاق چوب را نیازهای معیشتی جوامع محلی عنوان کرد و گفت: تأمین معیشت و کاهش مشکلات اقتصادی جوامع محلی باید مورد توجه ارگان‌های مربوطه قرار گیرد.

مدیرکل منابع طبیعی و آبخیزداری استان اردبیل گفت: در حال حاضر ۹۸ نفر از نیروهای حفاظتی در یگان حفاظت اداره کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان فعال هستند که وظیفه حفاظت جنگل‌ها و مراتع را برعهده دارند و علاوه بر آن عرصه‌های ملی بوسیله پهپادهای مجهز به دوربین‌های دارای زوم بالا، کنترل می‌شود.

وی بیان کرد: همچنین در مکان‌های خاص دوربین‌های دیجیتال تعبیه شده که شعاع ۱۹ کیلومتری اطراف خود را رصد و پایش می‌کنند و این دوربین‌ها قادر هستند حتی پلاک خودروی قاچاقچیان و تخریب‌گران طبیعت را با کیفیت بسیار خوب ثبت و ضبط کنند.

قلی‌زاده ادامه داد: یگان حفاظت اداره کل منابع طبیعی استان به صورت شبانه روزی در عرصه‌های مراتع و جنگل‌ها حضور مستمر دارد و در طول شبانه روز آماده دریافت گزارشات مردمی از طریق خط تلفنی ۱۵۰۴ است.

ضرورت صیانت از طبیعت با مشارکت مردم

در کنار اقدامات نظارتی و حراستی اجرای طرح‌های احیای مراتع و جنگل‌ها بعنوان ابزاری برای حراست و توسعه منابع طبیعی نیز باید مورد توجه مسئولان امر قرار گرفته ضمن اینکه در صیانت از جنگل‌ها ضروری است از ظرفیت مردمی بیشتر استفاده شود.

سید عبدالله طباطبایی دادستان عمومی و انقلاب اردبیل با بیان اینکه فرهنگسازی نحوه استفاده از طبیعت، صیانت و پیشگیری از آن

در بین آحاد مردم لازم و ضروری است، افزود: استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای، فضای مجازی و بسیج برای صیانت از طبیعت ضروری است و برای تحقق این امر باید با استفاده از ابزارهای به روز، محتوای مناسب تولید شده و در سطح گسترده اطلاع رسانی شده تا این فرهنگ در میان خانواده‌ها نهادینه شود.

وی به نادر بودن طبیعت بکر و بانک ژن طبیعی موجود در مناطق جنگلی استان در سطح کشور اشاره کرد و افزود: استفاده از ظرفیت و حمایت‌های قانونی تشکیلات قضایی استان در شورای حفظ حقوق بیت‌المال در امور اراضی ملی و منابع طبیعی برای حفظ منابع غنی جنگل و مبارزه با قاچاق محصولات جنگلی باید در دستور کار قرار بگیرد.

طباطبایی بیان کرد: استفاده از فناوری‌های نوین برای رصد محسوس و نامحسوس در طول شبانه روز از منطقه، باید در رأس برنامه‌های دستگاه‌ها و ارگان‌های ذیربط قرار گیرد تا این امانت الهی با برنامه‌ریزی دقیق، احیا و توسعه یافته و با بهره برداری بدون خسارت از آنها صحیح و سالم تحویل نسل‌های آتی شود.

وی همچنین درباره مبارزه با قاچاق محصولات جنگلی بیان کرد: هر طرح اجرایی با هر کمیت و کیفیتی و متعلق به هر ارگانی در جنگل‌ها باید مصوبه اجرای آن را به تأیید شورای حفظ حقوق بیت‌المال در امور اراضی ملی و منابع طبیعی دادگستری استان برساند.

طباطبایی تأکید کرد: با توجه به توصیه رهبر معظم انقلاب برای جلوگیری از جنگل‌خواری و حفظ عرصه‌های منابع طبیعی از طریق جلوگیری از حریق جنگل و مرتع، نباید اجازه دهیم که فرصت‌طلبان از منابع طبیعی به نفع خود استفاده کنند.

دادستان عمومی و انقلاب اردبیل با تأکید بر ضرورت حفاظت و صیانت از حقوق عامه؛ تخریب جنگل، قطع اشجار و حریق در عرصه‌های جنگلی را سه خطر منابع طبیعی استان برشمرد و گفت: در معاونت حقوق عامه، دادگستری کل استان اردبیل پیگیری‌های لازم را انجام می‌دهد تا دستگاه‌ها به وظیفه خود عمل کرده و جلوی تخریب منابع طبیعی غیرقابل برگشت را بگیرند.

وی تحقق این هدف را منوط به افزایش حضور فیزیکی و گشت‌های نظارت دستگاه‌های متولی از جمله اداره کل منابع طبیعی، جنگل‌بانی و آبخیزداری دانست و ادامه داد: صیانت از عرصه‌های منابع طبیعی یک وظیفه همگانی است.

طباطبایی با اشاره به همکاری اداره کل ثبت اسناد و املاک استان اردبیل برای حدنگاری و تعیین محدوده دقیق تمامی اراضی ملی، مراتع و جنگل‌های استان افزود: درباره صدور سند تک برگ اراضی ملی، مراتع و جنگل‌های استان اقدامات جدی و عاجل انجام می‌شود.

دادستان عمومی و انقلاب استان اردبیل، صدور سند رسمی و تثبیت مالکیت این اراضی را موجب کاهش تعرض اشخاص عنوان کرد و گفت: با سنددار شدن اراضی ملی، مراتع و جنگل‌های استان، افراد متعرض و معارض نمی‌توانند به این راحتی این اراضی را تصاحب و تصرف کنند.

وی تاکید کرد: با توجه به توصیه رهبری برای جلوگیری از جنگل‌خواری و حفظ عرصه‌های منابع طبیعی از طریق جلوگیری از حریق جنگل و مرتع، نباید اجازه دهیم که فرصت‌طلبان از منابع طبیعی به نفع خود استفاده کنند.

راهکارهای جلوگیری از تخریب جنگل

ترویج فرهنگ جنگلداری و جنگل‌کاری و حفظ منابع جنگلی در بین مردم، جلب مشارکت مردم و دولت در حفظ و احیای و توسعه منابع طبیعی، کاهش بهره برداری‌های غیراصولی از جنگل‌های صنعتی از جمله راهکارهایی است که کارشناسان برای حفظ و حراست از مناطق جنگلی به آنها توصیه می‌کنند.

علاوه بر این ایجاد اشتغال از طریق تولید نهال، توسعه جنگل، زراعت چوب فضای سبز و صنایع تبدیلی، استفاده از هرز آبها در توسعه فضای سبز و تقویت آب‌های زیر زمینی، استفاده از تفرجگاه‌های طبیعی مانند جنگلها و کوهستان‌ها در توسعه اکوتوریسم با شیوه های درست، جلوگیری از ورود دام به جنگل با اجرای طرح‌های مختلف بصورتی که دامداران نیز از این عمل راضی باشند، از دیگر راهکارهای پیشنهادی کارشناسان دغدغه‌مند طبیعت ایران است.

بهره‌برداری صحیح و اصولی از جنگل، تهیه و اجرای دقیق طرح‌های جنگلداری، جایگزینی و پایین آوردن مصرف چوب، گسترش طرح‌های آبخیزداری، کنترل لغزش‌های زمین و جلوگیری از پدیده‌های بیابان زایی، تولید بذر و افزایش نهال‌های بومی مناطق جنگلی و کاشت آنها، جلوگیری از قاچاق چوب، جلوگیری از قطع بی‌رویه و بطور گسترده جنگل جهت استفاده از چوب یا زمین کشاورزی هم از دیگر مواردی است که در صورت رعایت می‌تواند منجر به حفظ و حراست از جنگل‌ها و منابع طبیعی ارزشمند استان شود.

به طور سنتی روستاییان برای احداث خانه های خود از مصالح موجود در طبیعت خود استفاده می کردند اگر به خانه های سنتی و خشتی که هنوز در روستاها سرپا هستند نگاهی بیندازیم متوجه حجم استفاده از انواع چوب در این ساختمانها خواهیم بود با پیشرفتهای صورت گرفته در ساختمان سازی و استفاده از مصالح جدید مانند میلگرد، بتن، آهن تا حدود زیادی استفاده از چوب در ساخت خانه های روستایی کاهش یافته است. باز هم می توان با انتقال تکنولوژی ساختمان سازی از شهرها به روستاها این روند را کاهش داد تا روستاییان مجبور نباشند از درخت برای ساختن خانه استفاده کنند.

علاوه بر این کمکهای مالی به اهالی روستاها و تأمین علوفه برای دامهای روستائیان هم باعث خواهد شد آنها مجبور نشوند از شاخه های درختان یا پوست آنها استفاده کنند.